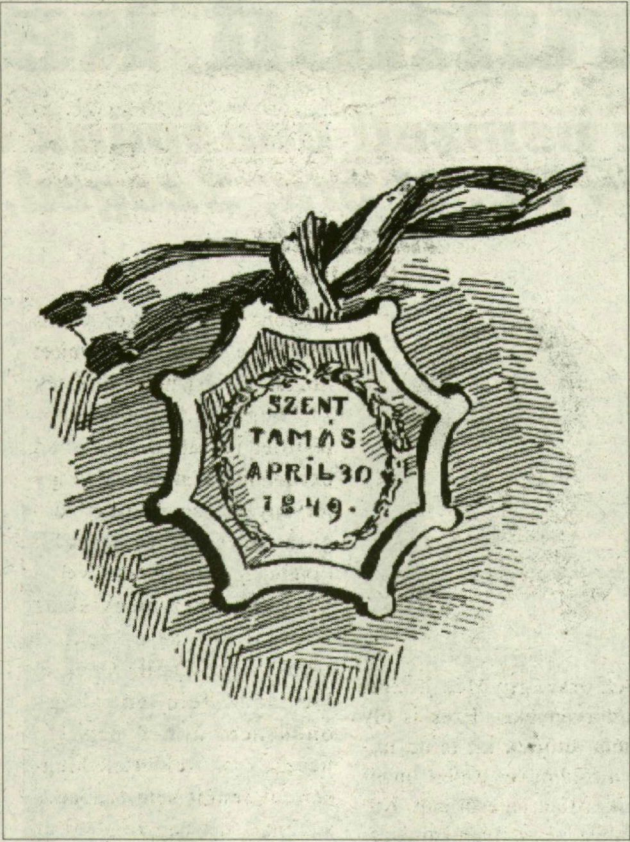

A veressipkás

A szegedi műhelyben készült szent-tamási érdemjel

Csata Szolnoknál

Már néhány hónap telt el, hogy lezajlott a városi tisztújítás. Az úgynevezett reformpárt tagjai (élükön *Vadász Manó* polgármesterrel s *Osztrovszky Józseffel*, hogy csak kettejüket említsem) vették kezükbe a város ügyeinek vezetését, amely csakhamar országos szintűvé vált.

A felelős miniszterelnök a város hatóságát a szorongatott ország védelmére küldendő, *nemzetország szervezésére szólította fel*, s városunk ennek eleget is tett. A nemzetország száma mintegy 6000 főre nőtt. Hazánk ellenségei egyre jobban mutatták ki gyűlöletüket alkotmányos intézményeink iránt. Hamarosan harcosokra lett hát szükség, amihez természetesen pénz is kellett. A város vagyonosabb polgárai akkor áldozni is tudtak a haza oltárára.

A nemzetorségi intézményből nőtt ki a „honvédség” szervezete is.

Osztrovszky *Nagy Sándorhoz* („Senex”) intézett leveléből értesülhetünk a *legendás 3. zászlóalj* – a később oly híressé vált „*veressipkások*” alakulatáról, mely csupa fiatal, lelkes diákokból, tisztviselőkből, ügyvédekből, gazdálkodókból, iparosokból tevődött össze, „*akiknek csak egy volt drága: a haza és csak egy, ami olcsó: a hazáért hullatott drága vér...*”

A veressipkások (amely nevet később vívták ki Damjanich fiai) tűzkeresztségüket a délvidéki szerbek és horvátok elleni küzdelemben, 1848. július 14-én állották ki, de ott látjuk hamarosan a Duna–Tisza közén, Szolnok körül Damjanich rettenthetetlen szegedi fiait. Ebben az időben Szegeden

A szegedi veressipkások hőstettei Nagy idők – névtelen félistenek

már nagy volt a hadmozgalom. Ez volt következménye a magyar kormány terveinek, amelyek itt akartak egy nagy délvidéki erős bázist teremteni, amelyhez városunk fekvése nagyon alkalmasnak látszott. A városon sorra vonultak keresztül hosszabb-rövidebb pihenőt tartva különböző zászlóaljok. Szeged népe, amely hazafias érzület terén mindig az elsők között állott, olyan vendégszeretettel fogadta s bocsátotta el a harcba indulókat, hogy a honvédek arca „szinte égett a hazafiságtól”. Amikor a híres Lenkey-század vonult át Szegeden, a hölgyek alaposan letarolták a környék minden virágát, hogy a hősokeket kitüntessék. Természetesen a sebesültekről, a beteg honvédekről is gondoskodni kellett.

Az utókor a legnagyobb ismeréssel szól a szabadságharc jól megszervezett egészségügyéről, kiemelve *Kossuth Lajos* húga, *Meszlényi-Kossuth Zsuzsanna* országos főápolónő szerepét. A felsővárosi zárdában nyílt először 150 ágyas katonai kórház, ezután következett az alsóvárosi zárdá, majd a főgimnázium. Nagy volt a száma a magánházaknál, rokonoknál elhelyezett sebesülteknek is. Ekkor alakult városunkban az úgynevezett „testvér egyesület”, s a „jótékony nőegylet” is, olvassuk *Reizner János* könyvében („A forradalom napjai Szegeden”). Több helyen működött katonakórház, a nép nyelvén „katonaispita”. *Osztrovszky* kormánybiztos május

Családi hagyományainkban március 15-e úgy szerepelt mindig, mint a „*Szent Petőfi-napja*”. Úgy emlegettük a „*nagy víz*”-et a naptárban követő „*nagy idők*”-et, 1848-at, melynek kimagasló eseményei városunkban is kulminálódtak, tetőpontra jutottak. Szeged abban az időben még messze állott a nagyvárosi formától, melyet csak az 1879-es árvíz után ölthetett magára. A mostani *Széchenyi* teret akkor még hivatalosan (?) *Szabadság térnek* nevezték. Legalábbis ezt bizonyítja *Grünn Orbán* nyomtatványa, melyet *Dannheimer könyomatú rajza* után készített. Még valójában rendezetlen puszta tér volt, a maga sáncárkaival, *Tiszára nyúló erdőjével, a Bauerfeind- és a Kárász-házzal, s természetesen a már meglévő városház épülettel határolva. Mégis ez volt a város minden néven nevezendő központja, melyet országos érdekű események tettek elevenné.*

3-i szózata nyomán kerül sor a betegápoló nőegylet alapítására, *Kordáné Vedres Rozália* elnöklése alatt, mely gyűjtéseket, táncvigalmakat is rendez a felállított „*kórodák*” javára. Az egyesület munkája kiterjedt Csongrád és Csanád vármegye területére is.

Főnmaradt az egyesület munkájáról egy körlevél is, melyet *Rónay-Karácson Emilia* szegedi honleány intézett az akkor még ftsz. kanonok polgártársához, *Horváth Mihályhoz*, támogatást kérve.

Augusztus vége felé újra toborzás volt Szegeden, mely alkalommal az *Attila-regimentet* szervezték, a zászlóaljnak *Görgey Arthur* volt a parancsnoka, s főleg a Tisza-menti harcok körül tűnt ki.

Szegeden jött létre a legvitézebb zászlóaljok másika, a 33. zászlóalj, melynek fölszerelését és hadilábra állítását az akkori szegedi ipar teljesítette. Ez a zászlóalj volt az, amely *Görgey* hadseregében, *Guyon Richard* vezetése alatt a bra-

nyiszkói csata sorsát döntötte el. Az ezt követő harcok során vesztette el az 1300 emberből álló sereg több mint felét.

1849-ben alakult meg, ugyancsak Szegeden, a 104. zászlóalj, bizonyítva Szeged áldozatkésztségét, amelyben a törvény-parancsolta egy újonc helyett háromat ajánlva fel. A kívánság csupán az volt, hogy az új zászlóaljnak *Földváry Sándor*, a szenttamási hős legyen a parancsnoka, tisztjei pedig a már akkorra feloszlott *guerilla-csapatnál* szolgált tisztek. A zászlóalj csekély kivétellel szegedi fiúkból állott, s megalakulása után már a szeghegyi útközetben vett részt.

A fővárosban március idusán hangzott el a „*Talpra magyar!*” Nyomatott szövege minden biztonnyal eljutott az ország többi városába, ha csak néhány napot késve is. Így Erdélybe, s Kolozsvárra is. Azí kinyomatva, március 25-én Marosvásárhelyt is olvashatták. Az itt jelenlévő író, újságíró, *Urházy György* még

„megtoldotta a maga felhívásával is”. Hadd idézzem belőle a hat versszak közül az utolsót: „*Föl, mindnyájan! hogyha zászlónk*

Majd a vérmezőben áll... Háromszín zászló alatt lesz Vagy szabadság – vagy halál!”

Honunk „szebb keblű hölgyei”, ékszereiket, pénzt, aranyat, ezüstöt szórtak a kolozsvári főtéren fölállított gyűjtőszátorban a „*lepedőre*”, s fülükben függőként elefántcsontból faragott jelvényeket viseltek, vállalkal egymásnak fordított, Magyarország és Erdély címeivel, melyeket a korona alatt angyalok koszorúztak körül. Alul olvasható felirattal: „*Unio Emlék!*”

A régi görögök a hőseiket félistenekként tisztelték. *Kossuth Lajos* egyik beszédében a magyar honvédeket, főleg az elesett hősokeket illette ezzel a kifejezéssel. Annak idején egész Európa hangoztatta a „*veressipkások*” dicsősége tetteit.

Sokáig vita tárgya volt, hogy ezek a „félistenek” valójában milyen színű sapkát viseltek. A szegedi múzeum gyűjteményében van egy példány az eredeti vörös siphából, meglehetősen csataviselt állapotban, s egy ugyancsak eredeti kék sapka, arany paszománnyal díszítve, az úgynevezett *Guyon-féle* tábori siphák közül. *Varga János* 1871-ben egy hírlapi cikkében bizonygatja, hogy tulajdonképpen a nevezett honvédek fekete siphások

voltak. A vöröshöz – helyesebben az elnevezéshez – érdekeik révén, kitüntetésből jutottak. Ugyanakkor egy cáfolati cikk is megjelent a Szegedi Híradó hasábjain, mely szerint nem vörös, nem is fekete, hanem kék volt a siphájuk színe. Ezzel aztán ebben a kérdésben teljes volt a zavar.

Nézetünk szerint az igazság valószínűleg a középben van. Mind a háromnak lehetett viselői a legendás honvédek között. Elvégre népfőlkelésről lévén szó, a forradalmi idők sivár viszonyai között nem lehetett mindenhol egyöntetű uniformisról, vagy fölszerelésről beszélni.

Egy bizonyos: a vörössipkások 1849 február havában kétszer is állottak díszben városunk főterén, amikor is ismertető jelük a fehér tollas csákó volt – hiteles följegyzés szerint.

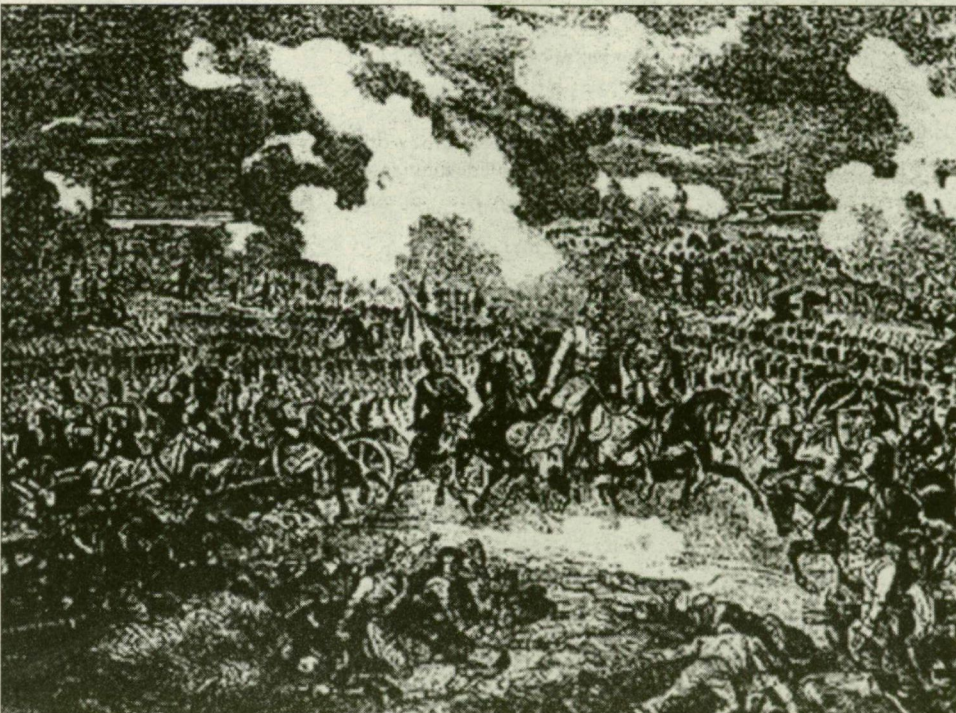
Végezetül: nem csupán a siphka, hanem a vitézi tettek voltak döntők szabadságharcunk véres színterein, kezdve *Szenttamás* sáncaitól, *Branyszkón*, *Budavár* bástyáin, *Temesvár* mellett, vagy az utolsók közül a szőregi síkon. Ez az oldal nem lenne elég az összes csatahely fölsorolására, ahol a szabadságharcban a magyar huszár még utoljára megvillogtathatta kardját.

A híres 104. zászlóaljból *Lugoson* már csak 90 honvéd és 9 tiszt maradt, s *Damjanich* fiataljaiból 1300 közül 100 volt még életben, akik – telve a csatákban szerzett sebekkel – megláthatták szülővárosuk, Szeged tornyait.

- csongor -

Csata Szent-Tamásnál

A szőregi csata – 1849. augusztus 5.